

382.), istraživaču vrlo dragocjeni tablični pregledi (brojčani pokazatelji tada važećih plaća, mira za i cijena, 383.-408.), sadržaj (409.-411.), zahvale (413.) i bilješka o autorici (415.).

Knjiga Lenke Blehove Čelebić zaokružena je i sustavno obrađena istraživačka tema. Zasnovana na podrobnom iščitavanju izvorne građe (nezaobilazne za tu vrstu istraživanja), monografija u svim svojim sastavnicama, pretočenim u čitke i pregledne cjeline i poglavlja, nudi pregršt konkretnih primjera – posvjedočenja na svaki istraživački upit. Pri tome vrijedi naglasiti da autorica srednjovjekovni Kotor i društveni položaj kotorskih žena ne promatra kao izoliranu, zatvorenu sredinu, već ih usporednim primjerima (Dubrovnik, Dalmacija, Mleci i drugi talijanski gradovi) teži smjestiti u širi vremensko-prostorni kontekst. Kotorska srednjovjekovna sredina, razvidno je iz brojnih primjera koje autorica predstavlja čitatelju, tada je zasigurno sastavni dio zapadnoga kršćanskog uljudbenog i vjerskoga ozračja. Brojni primjeri koje knjiga podastire, ljudi i događanja, procesi i pojave, jednaki su, usporedivi i toliko učestalo prisutni na cijelom jadranskom i sredozemnom prostoru. Za hrvatskog čitatelja, posebice proučavatelja srednjovjekovne povijesti istočnojadranskih komuna, knjiga Lenke Blehove Čelebić zasigurno će imati zapaženo mjesto i biti vrlo uporabljivo i poticajno štivo.

Lovorka Čoralić

Gordan Ravančić, *Život u krčmama srednjovjekovnog Dubrovnika*, Hrvatski institut za povijest – Dom i svijet, Zagreb, 2001., 165 str.

Zahvaljujući radu u *Dubrovačkoj medievističkoj radionici*, autor je, kako sam kaže, "ušao u vode" istraživačkog rada u Državnom arhivu u Dubrovniku i "zašao" u krčme kasnosrednjovjekovnog Dubrovnika. Proučavajući prošlost, autor se pozvao na Fernanda Braudela i njegovu konstataciju "...da vremenski tijek ne utječe jednako na sve društvene zajednice, niti je njegov učinak jednak na sve njihove pojavnosti," zaključujući da se do danas promijenila forma i tehnika blagovanja dok je sadržaj u posljednjih 250 godina uglavnom ostao isti. Ne isključujući pri tome čovjeka i prostor kao čimbenike u dinamici društvenih zbivanja, zaključuje da njihovim djelovanjem nastaje grad kao središte trgovine i novčarstva, a potom i kao središte kulture i umjetnosti.

Grad, koji je služio i bio prilagođen potrebama čovjeka, nije bio jednosložan fenomen nego je imao brojna *lica i naličja* sa zasebnim funkcijama te je podjelom prostora bio sastavljen od *privatnog* i *javnog* dijela. Za razliku od privatnih kuća, najživlji javni prostori nesumnjivo su bile crkve, tržnice i krčme. Kao mjesto za zabavu i dokoličarenje ili razmjenu informacija postojala je srednjovjekovna krčma, zabilježena u izvorima najčešće kao *taberna*.

Temeljni izvori analize, kojima se koristio autor, bili su kazneni spisi dubrovačke općine (kasnije i Republike) u razdoblju od polovine XIV. do sredine XV. stoljeća s time da je pažnja autora usmjerena na sam grad Dubrovnik i njegovu najbližu okolicu. Dobivene podatke uspoređivao je sa zakonskim zbornicima nastalim u raznim kancelarijama i vijećima Dubrovačke Republike.

Knjiga *Krčme u srednjovjekovnom Dubrovniku* podijeljena je na poglavlja: Predgovor (7.-9. str.), Uvod (9.-15.), Historiografija o krčmama u srednjovjekovnom Dubrovniku (15.-17.), Izvori: kazneni spisi dubrovačke komune (17.-19.), Vino u životu srednjovjekovnog Dubrovnika (19.-20.), Trgovina vinom (20.-39.), Predodžba o vinu (39.-51.), Krčmari kasnosrednjovjekovnog Dubrovnika (51.-55.), Položaj krčmara u društvu srednjovjekovnog Dubrovnika (55.-69.), Predodžba o krčmaru (69.-73.), Svakodnevni život dubrovačkih krčmi (73.-75.), Krčma kao dio javnog prostora i mjesto potrošnje (75.-85.), Posjetitelji i gosti u dubrovačkoj krčmi (85.-91.), Zbivanja u krčmi prema kaznenim spisima (91.-97.), Zaključak (97.-101.), Prilozi (101.), A) Izbor iz kaznenih spisa Dubrovačke republike (101.-151.), B) Dvije krčmarske oporuke (151.-155.), Life in Taverns of Medi-

eval Dubrovnik/ Summary (155.-157.), Popis češće korištenih kratica (157.-159.), Izvori i literatura (159.-165.) i Bilješka o autoru (165.).

U kasnosrednjovjekovnom Dubrovniku trgovina vinom podijeljena je na *veliku* i *malu* s time da crveno i bijelo vino koje se proizvodilo nije smjelo biti miješano s medom. Zahvaljujući istraživačkom radu autora, poznat je podatak o veleprodajnoj cijeni vina u XIV. stoljeću. Naime, tada se za jedan perper moglo dobiti oko 80 litara vina ili 24 kg janjetine odnosno 46,8 kg pšenice. Iznenađuje podatak da se za pola litre vina mogao dobiti jedan kilogram pšenice, no to ne znači da je vino bilo jeftino nego naprotiv, da je pšenica bila skupa.

Uz temu *krčmi* autor postavlja pitanje povezanosti pijenja vina s narodnom kulturom jer je vino u kasnosrednjovjekovnom Dubrovniku bilo prehrambeni i, uz vodu, glavni napitak. Osim toga, autor spominje trgovinu vinom te položaj krčmara i krčmarica u Dubrovniku, čiji je status nezadovoljavajuće istražen, a koji su zasigurno imali važnu ulogu u zbivanjima u krčmama.

Dubrovački krčmari najčešće nisu posjedovali radni prostor, krčmu već su bili njezini zakupci, no posjedovali su dio inventara poput lonaca ili tava, što se vidi u sudskim spisima gdje se uz krčmara spominjao i vlasnik, najčešće plemići ili bogati pučani. Glede krčmara i krčmarica autor zaključuje da nisu bili na *najboljem glasu*, a prema materijalnom stanju ih svrstava u srednji sloj stanovništva grada. Nadalje, preko tablica, autor dokazuje da su krčmari imali toliko sredstava da su mogli darivati crkve i samostane ništa slabije negoli drugi obrtnici.

Dubrovačke srednjovjekovne krčme bile su razasute gradom, smještene u kamenim kućama, a radno vrijeme je bilo do *trećeg zvona*. Unutrašnjost nije poznata dok podatak o najvećoj posjećenosti tijekom hladnijih mjeseci "...indirektno potvrđuje i tezu o analogiji životnog ritma srednjovjekovnog čovjeka s ritmom prirode", što je zaključak autora. Zahvaljujući grafikonima, autor predočuje podatke o posjetiteljima krčmi: na prvom su mjestu mali obrtnici a na posljednjem tekstilni radnici i zaposlenici agrara dok plemića uopće nema na popisu.

Na kraju, uz prilog u kojemu su izbori korištenih (neobjavljenih) dokumenata i dvije krčmarske oporuke, autor daje svoj zaključak naglašavajući da je "...ovaj rad pokušaj da se bar djelomično ispuni rupa u našem znanju o životu Dubrovnika i njegovih stanovnika u kasnom srednjem vijeku."

Možemo zaključiti da je ta knjiga važan doprinos proučavanju svakidašnjeg života u srednjovjekovnim dalmatinskim komunama, u ovom slučaju u Dubrovniku. S obzirom na to da je obrađeno područje prilično zapostavljeno u suvremenoj hrvatskoj historiografiji, dok je s druge strane vrlo popularno u europskoj medievistici, knjigu možemo smatrati vrijednim predloškom za daljnja istraživanja raznih aspekata svakidašnjeg života u hrvatskom srednjovjekovlju.

Vladimir Huzjan

Marijan Sivrić, *Oporuke kancelarije stonskog kneza od sredine 15. stoljeća do 1808. godine, Analitički inventar oporuka i abecedno kazalo oporučitelja*, Državni arhiv u Dubrovniku, Dubrovnik, 2002., 262. str.

U izdanju Državnog arhiva u Dubrovniku tiskana je knjiga *Oporuke kancelarije stonskog kneza od sredine 15. stoljeća do 1808. godine, Analitički inventar oporuka i abecedno kazalo oporučitelja* autora Marijana Sivrića. Oporuke kancelarije stonskog kneza obrađene su s arhivističkog stajališta kao analitički inventar s kazalom. Kako autor navodi, razlog odabira teme bilo je loše stanje te serije u arhivskom fondu kancelarije stonskog kneza prouzrokovano neadekvatnim smještajem.

U knjizi se M. Sivrić koristi unaprijed utvrđenim pristupom i konceptom koji ima tri glavna dijela. U uvodnoj studiji, koja nije posebno navedena kao poglavlje, obrađen je način vođenja